

พระพุทธศาสนากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นคำที่ประชาชนชาวไทยได้ยินกันมาอย่างต่อเนื่องตลอด ๔๘ ปีที่ผ่านมา ซึ่งหลายภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ภาคราชการ และภาคเอกชนต่างพยายามน้อมนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันและประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานในองค์กร

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้คนไทยครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ความว่า “...การพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป”

ในปี ๒๕๔๑ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงอธิบายความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า “...พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...”

(พระราชดำรัส เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพัฒนาที่เป็นทางสายกลางซึ่งจะสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุควบคู่ไปกับการพัฒนาทางจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาที่รักษาสິงแวดล้อมให้เป็นปฏิรูปประเทศการพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเสนอให้ควบคุมต้นหาคือจำกัดความต้องการของ มนุษย์ด้วยการรู้จักพอหรือสันโดษ เมื่อรู้จักพอก็โลภน้อย “เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย” ดังที่มหาตมะคานธี กล่าวไว้ว่า “โลกมีทรัพยากรเพียงพอต่อความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์ทุกคน แต่ไม่เพียงพอต่อความโลภของมนุษย์ทุกคน”

พระพุทธศาสนาจึงสอนให้มนุษย์ ทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อความสุขในชีวิต ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

(๑) อุตติสุข ความสุขที่เกิดจากการแสวงหาทรัพย์เพื่อกำจัดความขาดแคลน เพราะความขาดแคลนเป็นทุกข์ในโลก

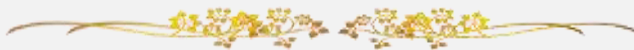
(๒) โภคสุข ความสุขที่เกิดจากการใช้สอยอย่างมีเหตุผล คือรู้จักพอประมาณในการบริโภค ใช้สอยทรัพยากร ดังคำกล่าวที่ว่า “ถ้าอยากรวยอยู่อย่างคนรวย จะไม่รวย ถ้ากลัวจนอยู่อย่างคนจน จะไม่จน”

(๓) อนณสุข ความสุขจากการไม่เป็นหนี้ เพราะการเป็นลูกหนี้ ทำให้ไม่มีความเป็นไท เพราะถูกเจ้าหนี้ตามเบียดเบียนบีบคั้น ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “อิณาทานัง ทุกขัง โลก การเป็น หนี้เป็นทุกข์ในโลก”

(๔) อนวชัชสุข ความสุขเกิดจากการทำงานที่สุจริตปราศจากโทษภัย เพราะทรัพย์สินที่ได้มาด้วยการทุจริตฉ้อโกงและค้ายาเสพติดเป็นต้น ไม่สร้างความสุขที่ถาวรให้กับชีวิต ความมั่งคั่งที่เกิดจากการทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ก็ไม่สร้างความสุขที่ยั่งยืนแต่ประการใด

เกณฑ์แห่งความสุขทั้งสี่ประการนี้ ถือเป็นตรรกะที่ชี้วัดให้กับการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาประเทศควรเน้นที่ความสุขมวลรวมของประเทศ (Gross National Happiness = GNH) มากกว่าจะเน้นที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross National Product = GNP)

ดังนั้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเน้นความสมดุลระหว่างการแสวงหาทรัพย์ภายนอกกับทรัพย์ภายใน แต่มนุษย์ทุกวันนี้มุ่งแสวงหาทรัพย์ภายนอก คือความมั่งคั่งทางวัตถุมากเกินไป จนกลายเป็นคนยากจนในทางจิตใจ พระพุทธศาสนาเรียกทรัพย์ภายในว่า อริยทรัพย์ หรือทรัพย์อันประเสริฐ

เอกสารอ้างอิง

เกษม วัฒนชัย. ๒๕๔๘. เอกสารประกอบการปาฐกถาพิเศษ “เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา”. กรุงเทพฯ .

จัดทำโดย : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรม ทอ.
กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ